

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Затверджено Вченою радою
соціально-гуманітарного факультету
Білоцерківського національного
аграрного університету
протокол від «29» грудня 2025 року № 5

ПРОГРАМА
АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

для підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
денної та заочної форм навчання

Освітньо-професійна програма
«Право»

Розробники:

Ковальчук І.В. – гарант ОП «Право», канд. юрид. наук, доцент кафедри публічно-правових дисциплін соціально-гуманітарного факультету Білоцерківського національного аграрного університету;

Бровко Н. І. – д-р. юрид. наук, завідувач кафедри конституційного права та теоретико-правових дисциплін соціально-гуманітарного факультету Білоцерківського національного аграрного університету;

Пахомова А.О. – канд. юрид. наук, завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін соціально-гуманітарного факультету Білоцерківського національного аграрного університету;

Рецензент: Сірик О.С., заступник начальника Придніпровського управління надання безоплатної правничої допомоги.

Програма визначає зміст, структуру та порядок проведення комплексного атестаційного екзамену з права й спрямована на об'єктивну перевірку рівня сформованості професійних знань, умінь і навичок здобувачів освіти, а також їх здатності до інтеграції теоретичних положень і практичних підходів у розв'язанні практичних завдань у сфері права.

У програмі подано структуру комплексного атестаційного екзамену з права, описано процедуру його проведення, визначено критерії та шкалу оцінювання відповідей.

ЗМІСТ

Вступ

1. Структура комплексного атестаційного екзамену
2. Процедура проведення комплексного атестаційного екзамену
3. Опис критеріїв оцінювання відповідей на екзамені, шкала оцінювання
4. Питання для підготовки до комплексного атестаційного екзамену
5. Приклад білету комплексного атестаційного екзамену

Рекомендована література

ВСТУП

Атестація здобувачів вищої освіти в Білоцерківському національному аграрному університеті проводиться з метою встановлення відповідності результатів навчання вимогам освітньої програми та стандартам вищої освіти, відповідно до Положень «Про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в Білоцерківському національному аграрному університеті», «Про організацію освітнього процесу в Білоцерківському національному аграрному університеті», законів України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII, «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII; Наказу МОН України від 16.10.2009 р. № 943 «Про запровадження у вищих навчальних закладах України Європейської кредитно-трансферної системи».

Комплексний атестаційний іспит є однією з форм атестації здобувачів, що завершується присвоєнням відповідної кваліфікації та видачею диплома встановленого зразка. Програма іспиту розроблена на основі переліку загально-професійних і спеціалізовано-професійних компетентностей, визначених в освітній програмі «Право» першого (бакалаврського) рівня для спеціальності 081 «Право».

Атестація здобувачів вищої освіти здійснюється державною кзаменаційною комісією після завершення навчання на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти з метою встановлення фактичної відповідності рівня підготовки вимогам освітньої програми. До складання атестаційного екзамену допускаються здобувачі, які виконали навчальний план.

Структура програми включає такі її складові: вступ, опис структури та процедура проведення комплексного атестаційного екзамену, опис критеріїв оцінювання відповідей на екзамені та шкала оцінювання, питання для підготовки до комплексного атестаційного іспиту, приклади білетів атестаційного екзамену, рекомендована література.

Мета проведення атестаційного екзамену – виявити рівень професійної компетентності здобувачів вищої освіти за спеціальністю 081 «Право».

1. Структура комплексного атестаційного іспиту

Атестаційний екзамен у формі комплексного іспиту за фахом для студентів спеціальності 081 «Право» ОР «Бакалавр» є підсумковим етапом контролю знань, що проводиться після повного завершення теоретичного та практичного циклів навчання. Цей іспит має чітко визначену структуру та розподілений на два окремі етапи, які проходять у різні дні для забезпечення ґрунтовної перевірки компетенцій здобувача. Перший день присвячений теоретичній частині, де студент повинен розгорнуто відповісти на три питання, продемонструвавши рівень засвоєння фундаментальних правових категорій. Другий день виділяється для практичної частини, яка складається з розв'язання двох правових задач, спрямованих на перевірку вміння застосовувати норми законодавства до конкретних життєвих ситуацій.

Право на складання атестаційного екзамену отримують лише ті студенти, які повністю виконали навчальний план, успішно склали всі поточні іспити та заліки, а також захистили звіт за результатами проходження практики. Змістове наповнення програми охоплює ключові галузі права, серед яких Конституційне, Цивільне та Кримінальне право України. При цьому особлива увага приділяється специфіці освітньої програми, що фокусується на поглибленому вивченні земельного, аграрного та екологічного права. Хоча розділи атестаційної програми базуються на матеріалах відповідних навчальних дисциплін, вони не є їхнім механічним повторенням, а пропонують комплексну перевірку фахової підготовки.

Під час підготовки здобувачам необхідно орієнтуватися на актуальні списки рекомендованої літератури, що наведені після переліку питань з кожної дисципліни. Весь обсяг завдань та зміст екзаменаційних білетів відповідає встановленому Стандарту та чинній ОП «Право». Процедура затвердження білетів передбачає їх розгляд на засіданні групи якості соціально-гуманітарного факультету та підписання головою Екзаменаційної комісії із обов'язковим зазначенням дати та номера відповідного протоколу.

2. Процедура проведення комплексного атестаційного іспиту

Процедура підсумкової атестації здобувачів за освітньою програмою «Право» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти регламентується сукупністю нормативних вимог, спрямованих на об'єктивне оцінювання фахових компетентностей випускників. Основоположною умовою допуску до кваліфікаційних випробувань є повна реалізація здобувачем індивідуального навчального плану та успішне опанування всіх компонентів освітньої програми.

Організаційне забезпечення процесу покладається на Екзаменаційну комісію (ЕК), склад якої затверджується наказом ректора Університету. Специфіка формування ЕК передбачає можливість залучення представників роботодавців та професійних об'єднань, що підвищує валідність оцінювання готовності майбутніх правників до практичної діяльності. Безпосередньо процедура атестації проходить на відкритому засіданні за умови присутності голови ЕК та не менше ніж половини її загального складу. Весь перебіг засідання підлягає обов'язковому протоколюванню, де фіксуються підсумкові оцінки, зміст додаткових питань та особливі думки членів комісії.

Зміст контрольних завдань, методика та формат проведення іспиту визначаються відповідним Стандартом вищої освіти та освітньою програмою. Здобувачі працюють за екзаменаційними білетами, зміст яких повністю корелює з програмами профільних дисциплін. У процесі іспиту кожному студенту надається щонайменше 30 хвилин для підготовки відповіді, а загальна тривалість атестаційних заходів не повинна перевищувати шести академічних годин на день.

3. Опис критеріїв оцінювання відповідей на екзамені, шкала оцінювання

Система оцінювання структури та змісту іспиту, а також критеріїв оцінювання є накопичувальною: загальна сума балів, отриманих студентом за виконання кожного окремого завдання (питань) сумується. Підсумкова оцінка за відповідь на іспиті за 100-бальною – шкалою, шкалою ЄКТС і національною шкалою виставляється за таблицею у такий спосіб:

За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS	За національною шкалою	
		іспит	залік
90–100	A	Відмінно	Зараховано
82–89	B	Добре	
75–81	C		
64–74	D	Задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	Незадовільно (незараховано) з можливістю повторного складання	
1–34	F	Незадовільно (незараховано) з обов'язковим повторним вивченням	

4. Питання для підготовки до комплексного атестаційного екзамену

Теоретична частина

ОК «Конституційне право»

1. Конституція України як основне джерело конституційного права.

Поняття, ознаки та юридичні властивості Конституції України. Структура Конституції України та характеристика її розділів. Пряма дія норм Конституції та її місце в системі законодавства.

2. Права та свободи людини і громадянина в Україні: поняття, види.

Поняття та конституційна класифікація прав і свобод. Характеристика основних груп прав (особисті, політичні, соціально-економічні). Механізми захисту прав і свобод людини в Україні.

3. Функціонування України як правової, демократичної, незалежної, суверенної, соціальної держави. Поняття та ознаки суверенітету і незалежності України. Реалізація принципів демократизму та народовладдя. Сутність правової та соціальної держави згідно з Розділом I Конституції.

4. Конституційне право громадян на земельну ділянку. Конституційні засади права власності на землю. Суб'єкти та об'єкти права власності на земельну ділянку. Гарантії захисту та особливості реалізації права громадян на землю.

5. Основні конституційні обов'язки людини і громадянина.

Співвідношення прав та обов'язків у конституційному статусі особи. Характеристика загальних обов'язків (захист Вітчизни, сплата податків). Юридична відповідальність за невиконання конституційних обов'язків.

6. Процедура внесення змін та доповнень до Конституції України.

Суб'єкти права законодавчої ініціативи щодо змін до Конституції. Стадії конституційного процесу внесення змін (попереднє та остаточне прийняття). Обмеження щодо перегляду окремих розділів та умови проведення референдуму.

7. Основні принципи виборчого права та їх реалізація під час виборчого процесу. Поняття та види принципів виборчого права (загальне, рівне, пряме). Таємниця голосування та вільне волевиявлення як гарантії демократії. Етапи виборчого процесу та їх правове регулювання.

8. Вибори народних депутатів згідно Виборчого кодексу України.

Загальна характеристика пропорційної виборчої системи. Вимоги до кандидатів у народні депутати (пасивне виборче право). Порядок формування регіональних та загальнодержавних виборчих списків.

9. Конституційно-правовий статус народного депутата України.

Виникнення та припинення повноважень народного депутата. Права та обов'язки депутата у Верховній Раді та у виборчому окрузі. Гарантії депутатської діяльності: індемнітет та обмеження імунітету.

10. Конституційно-правовий статус політичних партій в Україні.

Поняття політичної партії та порядок її державної реєстрації. Роль партій у формуванні політичної волі та участі у виборах. Підстави та процедура заборони політичних партій в Україні.

11. Конституційно-правовий статус громадських об'єднань.

Право громадян на свободу об'єднання (асоціації): зміст та межі. Види громадських об'єднань та їх організаційно-правові форми. Права та обов'язки громадських організацій у взаємодії з державою.

12. Конституційно-правовий статус Президента України.

Місце Президента в системі органів державної влади. Повноваження Президента у сферах безпеки, оборони та зовнішньої політики. Акти Президента України: укази та розпорядження.

13. Законодавча діяльність Верховної Ради України.

Поняття та суб'єкти права законодавчої ініціативи. Стадії законодавчого процесу (обговорення, прийняття, підписання). Вето Президента України та порядок його подолання парламентом.

14. Правова основа громадянства України.

Принципи громадянства України (єдине громадянство, неможливість позбавлення). Підстави набуття громадянства України (за народженням, прийняттям тощо). Припинення громадянства: вихід, втрата та міжнародні аспекти.

15. Процедура імпічменту Президента України.

Конституційні підстави для усунення Президента в порядку імпічменту. Роль спеціальної тимчасової слідчої комісії у процесі імпічменту. Участь Конституційного та Верховного Судів у процедурі імпічменту.

16. Система органів виконавчої влади в Україні. Структура та принципи побудови системи органів виконавчої влади. Види органів виконавчої влади: вищі, центральні та місцеві. Спадкоємність та взаємодія гілок влади в державному управлінні.

17. Конституційно-правовий статус Уряду України. Порядок формування Кабінету Міністрів України. Склад Уряду та статус Прем'єр-міністра України. Компетенція Кабінету Міністрів та підстави припинення його повноважень.

18. Центральні органи виконавчої влади в Україні (ЦОВВ). Правовий статус міністерств як ключових ланок системи ЦОВВ. Повноваження та функції державних служб, агентств та інспекцій. Порядок призначення та звільнення керівників ЦОВВ.

19. Коаліція депутатських фракцій у Верховній Раді України. Порядок формування та вимоги до чисельності коаліції. Роль коаліції у призначенні Прем'єр-міністра та членів Уряду. Підстави припинення діяльності коаліції та наслідки для парламенту.

20. Місце та роль Конституційного Суду в судовій системі України. Порядок формування та склад Конституційного Суду України. Повноваження щодо перевірки конституційності законів та тлумачення Конституції. Інститут конституційної скарги як механізм захисту прав людини.

ОК «Цивільне право»

1. Поняття, елементи та види цивільних правовідносин. Визначення та специфічні ознаки цивільних правовідносин. Структура правовідносин: суб'єкти, об'єкти та зміст (права й обов'язки). Класифікація цивільних правовідносин (майнові та особисті немайнові, абсолютні та відносні).

2. Підстави виникнення цивільних прав та обов'язків. Поняття та класифікація юридичних фактів у цивільному праві. Правочини та договори як найпоширеніші підстави виникнення прав. Виникнення прав внаслідок створення об'єктів інтелектуальної власності, завдання шкоди або інших правомірних/неправомірних дій.

3. Поняття фізичної особи. Фізична особа – підприємець. Фізична особа

як суб'єкт цивільного права: поняття та індивідуалізація (ім'я, місце проживання). Правовий статус фізичної особи – підприємця (ФОП): порядок набуття та припинення статусу. Особливості відповідальності ФОП за зобов'язаннями, пов'язаними з підприємницькою діяльністю.

4. Цивільна правоздатність та дієздатність фізичної особи. Зміст та межі цивільної правоздатності (від народження до смерті). Види цивільної дієздатності: часткова, неповна, повна. Підстави та правові наслідки обмеження дієздатності або визнання особи недієздатною.

5. Визнання фізичної особи безвісно відсутньою та оголошення померлою. Умови та процедура визнання особи безвісно відсутньою. Юридичні підстави для оголошення особи померлою (строки та презумпції). Правові наслідки встановлення таких статусів та порядок їх скасування у разі появи особи.

6. Поняття, ознаки, правоздатність та дієздатність юридичної особи. Поняття юридичної особи та її ключові ознаки (організаційна єдність, майнова відокремленість). Виникнення правоздатності та дієздатності юридичної особи (момент державної реєстрації). Способи припинення юридичної особи: реорганізація та ліквідація.

7. Організаційно-правові форми юридичних осіб. Поділ юридичних осіб на юридичні особи приватного та публічного права. Класифікація юридичних осіб за метою діяльності: товариства та установи. Поняття філій та представництв юридичної особи.

8. Загальна характеристика та види підприємницьких товариств. Ознаки підприємницьких товариств. Господарські товариства: ТОВ, ТДВ, повні та командитні товариства. Акціонерні товариства: особливості створення та функціонування.

9. Загальна характеристика та види непідприємницьких товариств. Особливості статусу некомерційних організацій. Види непідприємницьких товариств: громадські об'єднання, релігійні організації, благодійні фонди. Порядок розподілу майна непідприємницького товариства у разі ліквідації.

10. Речі як об'єкти цивільних прав, їх види. Поняття речі та її класифікація (рухомі та нерухомі, подільні та неподільні). Речі, визначені

індивідуальними або родовими ознаками. Гроші та цінні папери як особливі об'єкти цивільних прав.

11. Поняття та види правочинів. Умови їх чинності. Визначення правочину та його відмежування від юридичних вчинків. Класифікація правочинів (односторонні, дво- та багатосторонні). Загальні вимоги чинності правочину (свобода волі, належна форма, правомірність змісту).

12. Здійснення суб'єктивних цивільних прав та виконання обов'язків. Межі здійснення цивільних прав (принцип добросовісності та розумності). Поняття «зловживання правом» та його правові наслідки. Способи виконання цивільних обов'язків: належне виконання та відмова від виконання.

13. Захист цивільних прав та інтересів. Юрисдикційна форма захисту (судовий захист, захист у нотаріуса). Неюрисдикційна форма захисту (самозахист цивільних прав). Перелік та характеристика способів захисту.

14. Цивільно-правова відповідальність. Поняття та функції цивільної відповідальності. Склад цивільного правопорушення як умова відповідальності (школа, протиправність, причинний зв'язок, вина). Види відповідальності: договірна та позадоговірна (деліктна), солідарна та субсидіарна.

15. Позовна давність. Поняття позовної давності: загальна (3 роки) та спеціальні строки. Порядок обчислення, переривання та зупинення перебігу позовної давності. Наслідки спливу позовної давності та вимоги, на які вона не поширюється.

16. Право власності: зміст та здійснення. Тріада повноважень власника: володіння, користування, розпорядження. Суб'єкти права власності (народ України, фізичні та юридичні особи, держава, громади). Обмеження права власності та поняття «суспільна необхідність».

17. Цивільно-правові засоби захисту права власності. Віндикаційний позов (витребування майна з чужого незаконного володіння). Негаторний позов (усунення перешкод у здійсненні права користування майном). Позов про визнання права власності та про виключення майна з-під арешту.

18. Поняття та види зобов'язань у цивільному праві. Структура зобов'язання: кредитор, боржник та предмет (дія або утримання від дії). Договірні та недоговірні зобов'язання. Підстави припинення зобов'язань

(виконання, зарахування, прощення боргу тощо).

19. Забезпечення виконання зобов'язання. Поняття та способи забезпечення виконання зобов'язань. Характеристика окремих видів: неустойка (штраф, пеня), застава, порука. Гарантія та завдаток як цивільно-правові інструменти.

20. Право власності на землю та природні ресурси. Особливості землі як об'єкта права власності. Підстави набуття права власності на земельну ділянку громадянами та юридичними особами. Правовий режим користування чужою земельною ділянкою (сервітут, емфітевзис, суперфіцій).

ОК «Кримінальне право»

1. Місце кримінального права в системі національного права України. Поняття, предмет та метод кримінально-правового регулювання. Система кримінального права: взаємозв'язок Загальної та Особливої частин. Основні функції кримінального права (охоронна, попереджувальна, виховна).

2. Поняття злочину та класифікація правопорушень. Законодавче визначення поняття кримінального правопорушення (ст. 11 КК). Ознаки злочину: суспільна небезпечність, винність, протиправність, караність. Класифікація кримінальних правопорушень залежно від ступеня тяжкості (ст. 12 КК).

3. Елементи складу злочину: об'єктивна і суб'єктивна сторони. Поняття та значення складу злочину як підстави кримінальної відповідальності. Об'єктивна сторона: діяння, наслідки, причинний зв'язок та факультативні ознаки. Суб'єктивна сторона: поняття та структура (вина, мотив, мета).

4. Значення поняття «вина» (умисел і необережність). Прямий та непрямий умисел: інтелектуальний та вольовий моменти. Види необережності: кримінальна протиправна самовпевненість та недбалість. Випадкова дія (казус) та її відмежування від вини.

5. Обставини, що пом'якшують чи обтяжують відповідальність. Юридична природа та значення пом'якшувальних обставин. Вичерпний перелік обставин, що обтяжують покарання. Вплив цих обставин на обрання судом виду та міри санкції.

6. Стадії вчинення злочину. Поняття закінченого та незакінченого злочину. Готування до злочину та замах на злочин: умови відповідальності. Добровільна відмова від вчинення злочину та її правові наслідки.

7. Співучасть у злочині: форми та значення. Поняття співучасті та її об'єктивні й суб'єктивні ознаки. Види співучасників: виконавець, організатор, підбурювач, пособник. Форми співучасті: група осіб, злочинна організація, терористичне угруповання.

8. Правові підходи до класифікації покарань. Поняття системи покарань та її ознаки. Основні покарання (можуть застосовуватися лише самостійно). Додаткові покарання та покарання, що можуть бути як основними, так і додатковими.

9. Межі та умови застосування окремих санкцій. Штраф та виправні роботи: порядок обчислення та сфера застосування. Обмеження волі та позбавлення волі: сутність та відмінності. Довічне позбавлення волі: категорії осіб, до яких воно не застосовується.

10. Підстави для звільнення від кримінальної відповідальності. Звільнення у зв'язку з каяттям, примиренням або порукою. Звільнення внаслідок зміни обстановки або закінчення строків давності. Спеціальні види звільнення, передбачені статтями Особливої частини КК.

11. Захист та відповідальність неповнолітніх. Вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність. Види покарань, що застосовуються виключно до неповнолітніх. Примусові заходи виховного характеру як альтернатива покаранню.

12. Інститути амністії та помилування. Амністія: суб'єкт оголошення, нормативна база та категорії осіб. Помилування: виключне повноваження Президента України щодо конкретної особи. Правові наслідки застосування амністії та помилування для засудженого.

13. Принципи державного слідства та збір доказів. Процесуальна самостійність слідчого у кримінальному провадженні. Класифікація доказів та вимоги до їх допустимості й належності. Взаємодія слідчих органів з оперативними підрозділами.

14. Міжнародне право та кримінальне законодавство України.

Пріоритет міжнародних договорів у кримінально-правовій сфері. Імплементация норм Римського статуту та Конвенцій ООН у КК України. Міжнародна правова допомога та екстрадиція злочинців.

15. Баланс прав потерпілих та обвинувачених. Процесуальні гарантії прав обвинуваченого (презумпція невинуватості). Відшкодування шкоди потерпілому як пріоритет правосуддя. Роль суду в забезпеченні рівності сторін під час судового розгляду.

16. Сучасні тенденції та адаптація до глобальних стандартів. Гуманізація кримінальної відповідальності та розвиток пробації. Криміналізація нових видів діянь (кіберзлочинність, екоцид). Впровадження інституту кримінальної відповідальності юридичних осіб.

17. Проблеми рецидивізму та реакція законодавства. Поняття рецидиву злочинів та його види (загальний, спеціальний). Рецидив як обставина, що обтяжує покарання. Особливості призначення покарання та відбування строків при рецидиві.

18. Інтеграція кримінального права з іншими галузями. Відмежування кримінальних правопорушень від адміністративних проступків. Цивільний позов у кримінальному провадженні як метод захисту майнових прав. Преюдиційне значення рішень у різних галузях права.

19. Роль державних органів у розслідуванні злочинів. Система правоохоронних органів України (НПУ, СБУ, ДБР, БЕБ). Наглядова роль прокуратури на стадії досудового розслідування. Судовий контроль за дотриманням прав людини під час слідчих дій.

20. Поняття покарання, його мета та види. Ознаки покарання як заходу державного примусу. Мета покарання: кара, виправлення засудженого та запобігання новим злочинам. Загальні засади призначення покарання згідно з КК України.

4.2. Практична частина ОК «Цивільне право»

1. Обмежений у дієздатності Йосип написав книгу “Дидактичні матеріали із цивільної оборони”. З метою її видання він уклав договір із видавництвом “Наша планета”. Піклувальник Йосипа, дізнавшись про укладення цього договору, почав наполягати на визнанні його недійсним. Він стверджував, що Йосип міг здійснювати свої авторські права тільки за його (піклувальника) згодою, оскільки особа, обмежена у дієздатності, не може самостійно здійснювати авторські права. Йосип з цим не погоджувався, оскільки про це у законі ніде прямо не вказано, а на його думку, все, що не заборонено, є дозволеним. Вирішіть спір.

2. Любов здала у ремонт велосипед, але через два дні їй довелося терміново виїхати у сусідню область. Повернувшись вона аж через 3 місяці. Ідучи на другий день у велоремонтну майстерню, вона несподівано побачила, як Людмила їде на її велосипеді. Вона зупинила Людмилу і поставила їй вимогу про повернення речі, заявивши володільці велосипеда, що може показати документи, які підтверджують її право власності. Людмила відмовилась, мотивуючи свою відмову тим, що вона велосипед купила на ринку. Проаналізуйте ситуацію.

3. Володимир пред’явив позов до Клари про поділ будинку. Позивач зазначав, що під час шлюбу з відповідачкою вони побудували будинок, який є їх спільною сумісною власністю, тому просив визнати за ним право власності на частину будинку. Заперечуючи проти позову, Клара пояснювала, що половина будинку була збудована тоді, коли у них фактично припинилися шлюбні відносини, а друга половина – вже після встановлення для них режиму окремого проживання. Відповідачка зазначила також, що будинок повністю збудований за її кошти, а після завершення будівництва будинку вона розірвала шлюб із позивачем. У зв’язку з цим Клара вважала, що будинок має належати їй на праві особистої приватної власності. Вирішіть спір.

4. Василь придбав у магазині новий телевізор, і тому вирішив викинути старий телевізор на смітник. Через годину після того, як стара річ була викинута, Василь випадково дізнався про те, що у одній із майстерень купують старі телевізори, які використовують для запасних частин. Тому Василь повернувся на

смітник, біля якого стояв семирічний Олег. У той момент, коли Василь спробував взяти річ, щоб завантажити її у багажник автомобіля, Олег сказав йому, що він стереже телевізор доти, доки за ним не прийде батько, який пішов за візком. Під час розмови якраз надійшов батько Олега. Між ним і Василем виникла суперечка з приводу того, хто є власником речі.

Проаналізуйте ситуацію.

5. Суражанський передав Шишлаєвському 7 травня 2020 р. на деякий час телевізор, попередивши останнього в розписці про повернення речі за першою вимогою. Восени 2024 року Суражанський, повернувшись з відрядження, звернувся з проханням повернути річ, та Шишлаєвський відмовився це зробити, посилаючись на пропуск строку позовної давності.

Як вирішити справу?

6. У судовому засіданні Король не відмовлявся, що погрожуючи зброєю, він заволодів шапкою з цінного хутра, яка належала Петрову. Але згодом між ними був укладений договір купівлі-продажу шапки, за яким Король заплатив Петрову 250 грн. Петров пояснив суду, що він, не бажаючи мати неприємностей від Короля, вирішив продати йому шапку, хоча на базарі він міг би продати шапку значно дорожче.

Чи правомірною така угода?

7. На урочистому засіданні до Дня медичного працівника, яке проходило у конференц-залі районної лікарні, головний лікар привітав нещодавно прийняту на роботу лікарку із 29-річчям і побажав їй до 30 років одружитися. Лікарка вважає, що цим головний лікар втрутився в її особисте життя, а той вважає, що він ніяких протиправних дій не вчинив.

Дайте юридичний аналіз ситуації.

8. Громадянин Гаврилов зі своєю родиною відпочивали в сосновому лісі. Під час прогулянки лісом вони назбирали кошик лісових ягід та горіхів. Також вирішили назбирати дикорослих трав, які росли на галявині. Після завершення прогулянки їх зустрів патрульний з лісової охорони та пояснив, що вони не можуть збирати ліщину та дикорослі трави. Але чоловік заперечував і пояснив інспектору, що він має право використовувати дари природи, які є загальнодоступними.

Чи є дії громадян правомірними щодо використання лісових ресурсів?

9. Громадянин Бабенко мав у своїх власності земельну ділянку разом з будинком. Для покращення побутових умов він вирішив пробурити свердловину для забору артезіанської води. Незабаром він зробив свердловину і почав використовувати підземні води для своїх потреб.

Чи вправі громадянин використовувати підземні води для власних питних і побутових потреб без відповідних дозволів?

10. Громадянка Шевченко дала своєму чоловікові розписку про те, що під час складання заповіту вона зробить пряму вказівку про усунення від спадщини свого старшого сина Петра. Після смерті громадянки Шевченко з'ясувалося, що у заповіті її старший син указаний як спадкоємець Чоловік померлої звернувся до суду з позовом про визнання заповіту недійсним, посилаючись при цьому на письмове зобов'язання своєї дружини.

Яке рішення винесе суд?

11. 15 вересня 2022 року Крашев пішов вранці до магазину за хлібом і не повернувся. 21 лютого 2023 року жінка Карашева звернулася до суду з вимогою визнати її чоловіка Карашева безвісно відсутнім. При цьому вона вказала в заяві причину, по якій вона вимагає такого рішення суду, а саме вона бажає розлучитися зі своїм чоловіком Карашевим, щоб мати можливість одружитися з іншим.

Чи задовольнить суд вимоги Карашевої? За яких підстав суд може визнати фізичну особу безвісно відсутньою?

12. Громадянка Василенко у 16 років вступила у шлюб з дозволу райвиконкому. Через три місяці вони з чоловіком вирішили переїхати до іншого міста на постійне проживання, а перед від'їздом продали приватний будинок, який належав дружині. Довідавшись про наміри дочки, її батько, вважаючи себе опікуном неповнолітньої, заявив нотаріусу, що він не дасть згоди на продаж будинку. Нотаріус, погоджуючись з батьком відмовив у посвідченні договору купівлі-продажу будинку.

Громадянка Василенко звернулася до суду зі скаргою на дії нотаріуса.

На яке коло питань розраховане завдання? Вирішіть справу.

13. Громадянину Сирову належало 60/100 в праві власності на житловий будинок, а громадянці Співаковій - 40/100. За договором міни Сиров передав свою частину будинку громадянину Слюсаренко, не попередив Співакову про свої наміри. Громадянка Співакова звернулася до суду з позовом про визнання договору міни недійсним посилаючись на порушення свого права відповідно до ст.364 ЦК України.

Як слід вирішити справу?

14. Вантажник меблевого магазину Чуприна систематично зловживав спиртними напоями, на придбання яких витрачав свою заробітну плату. Це ставило його сім'ю у важке матеріальне становище.

Дружина Чуприни неодноразово зверталась до директора магазину про виплату їй заробітної плати чоловіка. Директор не заперечував дати бухгалтерії таке розпорядження. Однак головний бухгалтер фірми "Меблі" не погодився з такою пропозицією і пояснив, що зарплата може видаватися лише самому працівникові або його довірений особі.

Які умови та порядок обмеження дієздатності громадян? У чому полягають наслідки визнання громадянина обмежено дієздатним? Дайте правову оцінку позицій директора магазину та головного бухгалтера фірми.

15. Дмитров у вересні зробив обмін житлової неізолюваної кімнати площею 14 кв. м на ізолювану однокімнатну квартиру меншої площі з Олійник. У зв'язку з тим, що нова кімната виявилася вологою, про що Дмитров дізнався лише оселившись у ній, останній звернувся до суду з позовом про визнання правочину недійсним. В судовому засіданні Олійник, заперечуючи проти позову, пояснив, що Дмитров влітку оглядав кімнату у червні та серпні і мав повне уявлення про її стан. Дмитров підтвердив, що він дійсно двічі робив оглядини кімнати і залишився задоволений нею, але це було влітку, коли він не міг уявити, що взимку кімната виявилась непридатною для мешкання.

Як слід вирішити справу?

16. Приймаючи на роботу у колегіум випускницю педагогічного університету, керівник навчального закладу сказав їй про те, що у зв'язку з тим, що цей заклад є елітним у ньому діє ряд неписаних правил. Зокрема ці правила вимагають щоб всі працівники, які досягли 25-и річного віку були одружені; всі педагоги мали тільки класичні зачіски; ніхто не повинен лікуватися із тимчасовим припиненням роботи, якщо у нього нема підвищеної температури; учителі не мають права працювати за сумісництвом в інших навчальних закладах і давати приватних уроків учням колегіуму на прохання їх батьків.

Дайте юридичну оцінку ситуації ситуації?

17. Визначте способи захисту, які можуть бути застосовані в кожному конкретному нижченаведеному випадку порушення цивільного суб'єктивного права?

– За договором перевезення перевізник несвоєчасно здійснив перевезення вантажу.

– В газеті “Відомості міста” було поміщено неправдиві відомості про особисте життя громадянина Круглова.

– Громадянин Кондратов втратив документи, які підтверджують його право власності на яхту і не мав можливості отримати дублікати правовстановлюючих документів.

– Громадянин Клоков перешкоджав здійснювати користування транспортним засобом громадянину Донову.

18. Іноземний громадянин звернувся до Київської обласної ради із заявою про надання йому у м. Біла Церка в оренду земельної ділянки під забудову. Київська обласна рада відмовила йому, посилаючись на те, що надання земельних ділянок в оренду у межах міста є компетенцією місцевого самоврядування. З'ясуйте, які питання необхідно вирішити іноземному громадянину для того, щоб отримати в оренду земельну ділянку під забудову. Визначте коло нормативних актів, які регулюють ці питання.

19. До Фурсівської сільської ради звернулася А. з клопотанням про передачу їй у власність земельної ділянки, якою вона користувалась безперервно протягом 15 років. Документів, які б свідчили наявність прав на цю земельну ділянку, вона не мала. Сільська рада відмовила їй у клопотанні, посилаючись на те, що земельна ділянка, якою А. користується, належить до городніх земель і не може передаватись у приватну власність. Вирішіть справу. Який порядок набуття права на земельну ділянку за давністю користування?

20. На земельній ділянці, яка була отримана у власність для індивідуального житлового будівництва в с. Шкарівка Білоцерківського району, С. вирішив влаштувати водозабірну свердловину для забезпечення водою і встановив вітроелектрогенератор. З метою благоустрою земельної ділянки він також зрубав дерева, які росли на межі із сусідньою земельною ділянкою, не погодивши вирубку з сусідом. Чи мав право С. здійснювати зазначені дії? У чому полягає зміст добросусідства? Які органи наділені повноваженнями вирішення земельних спорів щодо додержання громадянами правил добросусідства?

ОК «Кримінальне право»

1. 17-річний Михайло та його друг, 19-річний Олексій, вирішили провести мисливський сезон у лісі поруч із природним заповідником. Вони придбали нелегальну мисливську зброю та спеціальні хімічні приманки. Уночі, проникаючи на територію заповідника на квадроциклах, вони розмістили пастки та капкани. У результаті їхнього незаконного полювання загинули червонокнижний олень, кілька зайців-русаків та мисливські птахи. Їхні дії призвели до пошкодження флори заповідника.

Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому

2. 18-річний Дмитро разом із своїм сусідом Олександром вирішили провести полювання на мисливських птахів. Вони використовували дробовики, для яких не мали відповідних дозволів, і полювали в заборонений сезон. Їхня діяльність спричинила загибель 15 фазанових птахів. При цьому, вони залишили полювальні відходи на території, що порушило екологічний баланс місцевості

Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому

3. 19-річний Микита вирішив покататися на мотоциклі без водійських прав і зі значним перевищенням швидкості. На дорозі він збив пішохода, 50-річну жінку, яка загинула на місці.

Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому

4. 20-річний Андрій, працівник будівельної компанії, без дозволу вирубав частину лісу на території природного заповідника для заготівлі деревини. Його компанія в подальшому використовувала деревину для будівництва, не погодивши дії з екологічними інстанціями. Крім вирубки, техніка компанії пошкодила прилеглі території, включаючи рідкісні рослини.

Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому

5. 20-річний Олег разом із друзями на човні відправилися на нічну риболовлю. Вони використовували електроловильний пристрій для вилову риби, що є забороненим. Унаслідок їхніх дій постраждали не лише рибні популяції, але й були завдані збитки іншим мешканцям водоймища, таким як жаби та водяні комахи.

Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому

6. 21-річна Ольга створила сторінку у соціальній мережі, де активно поширювала контент, спрямований на дезінформацію та пропаганду ідей сепаратизму. У своїх матеріалах вона закликала до відокремлення певного регіону від складу України, маніпулюючи історичними фактами та поширюючи недостовірні дані про політичну ситуацію.

Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому

7. 22-річний Олександр під час сварки з сусідом вдарив його металевим прутом по голові. Внаслідок удару у потерпілого було діагностовано перелом черепа, що спричинило тривалий розлад здоров'я та госпіталізацію на два місяці.

Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому

8. 27-річний Дмитро, співробітник державного підприємства, отримав доступ до документів, які містять державну таємницю. Він вирішив продати ці дані представнику іноземної держави через зашифрований канал зв'язку. У результаті, розголошена інформація могла завдати значної шкоди обороноздатності України, сприяючи дестабілізації ситуації на кордонах країни.

Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому

9. 28-річна Ірина вирішила привласнити гроші свого дядька, який проживав самотньо. Вона додала отруту до його їжі. У результаті чоловік помер, а Ірина отримала доступ до його майна через підроблений заповіт.

Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому

10.28-річна Олена, бажаючи помститися своїй колишній подрузі, створила фейкову сторінку в соціальній мережі, де публікувала неправдиві та образливі матеріали, які завдавали шкоди репутації подруги. У результаті жертва зазнала значних моральних страждань та звернулася до суду для захисту своїх прав.

Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому

11.33-річний Юрій, лікар без відповідних дозволів, вирішив проводити експериментальне лікування на пацієнтах, використовуючи препарати, що ще не пройшли клінічні дослідження. У результаті одна з пацієнток зазнала серйозного ураження нирок, що призвело до довготривалого лікування та втрати працездатності.

Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому

12.34-річний Андрій разом із кількома спільниками створили підпільну групу, метою якої було організувати вибух в адміністративній будівлі. Використовуючи саморобний вибуховий пристрій, вони намагалися пошкодити об'єкт стратегічного значення, в той час як у ньому перебувало багато людей. Їхні дії викликали паніку серед населення та завдали значних матеріальних збитків.

Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому

13.35-річний Віталій, підозрюючи свого сусіда у крадіжці майна, вирішив утримати його у підвалі власного будинку. Використовуючи фізичну силу, він заборонив потерпілому залишати приміщення та вимагав визнання у злочині, якого сусід не скоював. Потерпілий перебував замкненим понад добу, поки сусіди не повідомили про це поліції.

Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому

14.36-річний Микола та його колеги вирішили позбутися залишків будівельних матеріалів після завершення проекту. Для цього вони вивезли сміття на лісову територію та скинули відходи біля природного джерела. Їхні дії спричинили забруднення ґрунту, а також стали причиною зникнення кількох

видів комах у цій зоні.

Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому

15. Будівельна компанія почала споруджувати котеджі біля озера, яке є об'єктом природоохоронного фонду. Для зручності, вони вирівняли берегову лінію, використовуючи екскаватори, що призвело до втрати середовища існування водоплавних птахів та зниження якості води через ґрунтові відходи.

Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому

16. Група із трьох молодих людей віком від 18 до 20 років у ході конфлікту з іншими студентами застосувала фізичну силу. Постраждалий, 21- річний Андрій, отримав численні травми, включаючи перелом руки та струс мозку. Дії нападників спричинили тривалий розлад його здоров'я.

Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому

17. Місцева жителька Тетяна разом із сином вирішила зібрати дикорослі рослини у заповідній зоні для продажу на ринку. Вони викопали понад 100 екземплярів рідкісних видів квітів, занесених до Червоної книги. Їхні дії порушили природний баланс території та загрожували зникненню цих рослин у даній місцевості.

Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому.

18. Місцева компанія, яка займалася виробництвом миючих засобів, вирішила скоротити витрати на утилізацію відходів. Вони незаконно скинули кілька тонн хімічних речовин на території природного парку. Це спричинило загибель рідкісних видів рослин та тварин, що мешкали у цій зоні.

Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому

19. Під час весняних робіт місцевий фермер Олег разом зі своїми працівниками вирішив спалити залишки торішньої рослинності. Незважаючи на заборону, вони використовували великі відкриті вогнища поруч із лісосмугою. Через сильний вітер полум'я перекинулося на лісову зону, знищивши значну частину дерев та загрожуючи місцевій популяції птахів.

Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому

20. Підприємець Віктор, власник текстильної фабрики, вирішив знизити витрати на утилізацію шкідливих відходів. Він доручив своїм працівникам створити нелегальний дренаж, який напругу зливав хімічні речовини в річку. За

декілька тижнів у воді почали виявлятися мертві риби, а місцеві жителі повідомили про погіршення якості питної води та підозру на шкоду здоров'ю.

Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому.

5. Приклад білету атестаційного екзамену

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Рівень вищої освіти – перший (бакалавр)

Спеціальність – 081 Право

Освітня програма «Право»

БІЛЕТ № 1

1. Аналіз механізмів захисту стабільності Конституції України: порівняльна характеристика процедур перегляду розділів I, III, XIII та оцінка ролі Конституційного Суду

2. Аналіз інститутів амністії та помилування: проблема балансу між гуманізацією кримінальної відповідальності, принципом невідворотності покарання та гарантуванням прав потерпілих.

3. Проблеми класифікації та оптимізації організаційно-правових форм юридичних осіб у цивільному праві України: порівняльна ефективність унітарних та корпоративних підприємств у ринкових умовах.

Розглянуто і затверджено на засіданні групи якості соціально-гуманітарного факультету, протокол № _від _____року

Голова ЕК _____

Гарант освітньої програми,
кандидат юридичних наук

_____ І.В. Ковальчук

Рекомендована література

1. Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб : Закон України від 09.01.2025 № 4196-IX. *Офіційний вісник України*. 2025. № 25. Ст. 1604.
2. Конституційне право України : навч.-метод. посіб. для здобувачів вищої освіти / Д. С. Терлецький, М. В. Афанасьєва, Ю. Д. Батан та ін. Одеса, 2020. 242 с.
3. Конституційне право України : підручник / Т. М. Слінько та ін. ; за заг. ред. Т. М. Слінько. Харків : Право, 2020. 592 с.
4. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
5. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356.
6. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник / за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-те вид., переробл. і допов. Харків : Право, 2022. 680 с.
7. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. / за заг. ред. В. Я. Тація та ін. Вид. 5-те, доповн. Харків : Право, 2021. 1416 с.
8. Кримінальний кодекс України: постатейні матеріали та навчально-практичні завдання / І. П. Баглай та ін. ; за заг. ред. І. Г. Богатирьова. Київ : Атіка, 2021. 640 с.
9. Кузнецов В. В., Савченко А. В. Кримінальне право України : посіб. для підготов. до іспитів / за заг. ред. О. М. Джужі. 4-те вид., доповн. та перероб. Київ : Вид. Паливода А. В., 2020. 304 с.
10. Кузнецов В. В. Теорія кваліфікації кримінального правопорушення : підручник / за заг. ред. Є. М. Моїсеєва, О. М. Джужі ; наук. ред. І. А. Вартилицька. 2-ге вид. перероб. Київ : КНТ, 2021. 300 с.

11. Навроцький В. О. Основи кримінально-правової кваліфікації : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2020. 512 с.
12. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / М. Бойко та ін. ; за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 7-ме вид., переробл. та допов. Київ : Юридична думка, 2020. 1288 с.
13. Тетарчук І. В. Конституційне право України. Харків: ЦУЛ, 2020. 218 с.
14. Спасибо-Фатєєва І. В. Цивільне право (особлива частина) : курс лекцій. Харків : ЕКУС, 2022. 640 с.
15. Цивільне право: особлива частина. Практикум : навч. посіб. / кол. авт. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2021. 264 с.
16. Цивільне право України (Особлива частина) (у схемах та таблицях) : навч. посіб. Львів : Растр-7, 2021. 467 с.
17. Цивільне право. Загальна частина : навч. посіб. / за заг. ред. С. О. Сліпченка, О. Л. Зайцева. Харків, 2022. 332 с.
18. Цивільне право. Особлива частина : навч. посіб. / О. Е. Аврамова та ін.; за заг. ред. Ю. М. Жорнокуя, О. Є. Кухарева. Харків : ХНУВС, 2023. 420 с.